

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-37>

THE ROLE OF INTERNATIONAL INSTITUTIONS IN THE PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ В СФЕРІ ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Yakobchuk V. P.

*Prof.PhD in Economics, Professor,
Head of the Department of Economic
Theory, Intellectual Property and Public
Administration,
Polissia National University,
Zhytomyr, Ukraine*

Якобчук В. П.

*кандидат економічних наук,
професор,
завідувач кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності
та публічного управління,
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Bodashevskaya Y.

*Postgraduate Student at the Department
of Economics, Entrepreneurship
and Tourism
Polissia National University
Zhytomyr, Ukraine*

Бодашевська Ю.

*здобувач ступеню доктора філософії
кафедри економіки, підприємництва
та туризму
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Yarmolytska S. I.

*Student of the second (master's) level
of higher education
of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property and Public
Administration,
Polissia National University
Zhytomyr, Ukraine*

Ярмолицька С. І.

*здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти
кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності
та публічного управління,
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Збереження культурної спадщини є одним із найважливіших завдань сучасного суспільства, адже вона є свідченням історії, традицій та ідентичності народів. В умовах глобалізації, збройних конфліктів та природних катастроф міжнародні інституції відіграють ключову роль у розробці та реалізації заходів, спрямованих на охорону культурних об'єктів у всьому світі. Одночасно, культурна спадщина відіграє ключову роль у процесах відновлення та реконструкції, забезпечуючи соціально-економічний розвиток. Врегулювання проблеми руйнувань культурної спадщини в Україні потребує всебічного підходу, що

охоплює законодавчі ініціативи та міжнародну співпрацю. Законодавчі заходи повинні забезпечувати ефективний захист культурних об'єктів у мирний і воєнний час, включно з розробленням нових законів або внесенням змін до чинних, які б посилили відповідальність за знищення чи пошкодження культурних цінностей.

Війна в Україні завдала значної шкоди культурному сектору, який відіграє важливу роль у відновленні та збереженні соціальної структури спільнот. Руйнування пам'яток архітектури, втрата артефактів та інших об'єктів культурної спадщини є серйозною загрозою для національної ідентичності. Внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну значно постраждала культурна спадщина країни.

Міжнародні договори, які укладає та ратифікує Україна відіграють ключову роль як джерела законодавства у сфері охорони культурної спадщини. Вони встановлюють загальні принципи та стандарти, що стають основою для національного законодавства, забезпечуючи узгодженість дій різних держав у збереженні культурних цінностей. Ратифікація міжнародних конвенцій дає змогу країнам інтегрувати міжнародні норми у свої правові системи, сприяючи ефективнішому захисту та популяризації культурної спадщини. Для України участь у таких міжнародних договорах є важливим кроком до зміцнення нормативно-правової бази в цій сфері та розвитку міжнародного співробітництва. Роль Європейського Союзу (ЄС) полягає в тому, щоб допомагати і доповнювати дії держав-членів у збереженні та популяризації культурної спадщини Європи. З цією метою Європейська Комісія розробила низку відповідних політик і програм. Вона також підтримує і заохочує політичну співпрацю між державами-членами та зацікавленими сторонами у сфері культурної спадщини. Відповідальний орган за політику ЄС у сфері культури: Генеральний Директорат з освіти, молоді, спорту і культури (Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC))[3]. ЄС допомагає вирішувати спільні проблеми, починаючи від впливу цифрових технологій і закінчуючи підтримкою інновацій у культурному та креативному секторах, а також підтримує заходи зі збереження культурної спадщини та сприяє співпраці і транснаціональним обміну між культурними установами в країнах-членах. Крім того, ЄС співпрацює з такими міжнародними організаціями, як ЮНЕСКО, Рада Європи та Організація економічного співробітництва та розвитку для боротьби з незаконним обігом культурних цінностей та сприяння місцевому розвитку через культуру.

ЮНЕСКО (UNESCO – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) [6] є ключовою організацією у сфері збереження культурної спадщини. Основними ініціативами організації

є створення та адміністрування Списку всесвітньої спадщини, контроль за станом об'єктів що перебувають під загрозою, фінансування заходів щодо реставрації через Фонд всесвітньої спадщини та інше. Україна є учасницею ключових міжнародних конвенцій, таких як Конвенція ЮНЕСКО 1972 року [2], Гаазька конвенція 1954 року [7] та інші. Впровадження міжнародних актів дозволяє гармонізувати правову систему, адаптувати її до світових стандартів, формувати внутрішню політику держави та впроваджувати ефективні механізми протидії незаконній торгівлі культурними цінностями.

Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць (ICOMOS) [4] є незалежною організацією, яка надає наукові рекомендації щодо збереження та реставрації культурної спадщини, оцінкою номінацій об'єктів для включення до списку ЮНЕСКО, займається професійною підготовкою фахівців у сфері збереження спадщини, розробкою рекомендацій та міжнародною співпрацею щодо реставраційних робіт.

Незважаючи на активну діяльність міжнародних організацій, охорона спадщини стикається з низкою проблем:

- **воєнні конфлікти** та цілеспрямоване знищення історичних пам'яток;
- **незаконна торгівля артефактами** і недостатній рівень міждержавного співробітництва;
- **брак фінансування** та невисока пріоритетність збереження культурної спадщини в політиці держав;
- **кліматичні зміни**, які загрожують пам'яткам архітектури та мистецтва.

Так, наприклад за офіційними даними 25 культурних діячів загинуло внаслідок російської агресії та понад 1600 об'єктів культурної спадщини зруйновано та пошкоджено, росія продовжує незаконно вивозити важливі історичні артефакти, близько 1 700 000 музейних експонатів та інших важливих культурно-історичних об'єктів ще залишаються на окупованих територіях [1].

У травні 2007 року Європейська Комісія розкрила новий підхід Європейського Союзу до культури в епоху глобалізації, узагальнюючи заходи на її підтримку. Культурна спадщина Європи є спільним джерелом пам'яті, розуміння, ідентичності, діалогу, згуртованості та творчості, одночасно охоплюючи широкий спектр ресурсів, успадкованих від минулого у всіх формах і аспектах, таких як: матеріальна (замки, музеї, витвори мистецтва); нематеріальна (пісні, традиції тощо); цифрова (народжена в цифровому вигляді та оцифрована); пам'ятники, місця, ландшафти; навички, практики, знання та прояви людської творчості; колекції, що зберігаються та управляються державними та

приватними установами, такими як музеї, бібліотеки та архіви, кіно-спадщина тощо [5].

Таким чином, культурна спадщина є важливим ресурсом для економічного зростання, зайнятості та соціальної згуртованості. Вона допомагає відроджувати міські та сільські райони і сприяти сталому туризму, захищати та примножувати культурну спадщину Європи. Міжнародна співпраця є основною, оскільки вона дає змогу залучати ресурси й досвід інших країн та організацій, для відновлення зруйнованих об'єктів та впровадження найкращих практик у збереженні культурної спадщини. Спільні зусилля на національному та міжнародному рівнях забезпечать не лише збереження, а й підвищення обізнаності про важливість культурної спадщини як основи національної ідентичності та соціальної згуртованості

Література:

1. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. Офіційний сайт. <https://mcsc.gov.ua/news/mizhnarodna-pidtrymka-poslyg7-obgovoryly-z-ministrom-kultury-ta-strategichnyh-komunikacij-klyuchovi-inicziatyvy-zi-zberezhennya-kulturnoyi-spadshhyny-ta-borotbu-z-dezinformacziyeyu/>
2. Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (1972) <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>
3. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC) [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/info/departments/education-youth-sport-and-culture_en
4. International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). <https://www.icomos.org>
5. EU Policy for cultural heritage – Culture and Creativity <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/eu-policy-for-cultural-heritage>
6. UNESCO World Heritage Centre <https://whc.unesco.org>
7. UNESCO Conventions and Programmes Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (1954) Protocol I (1954) Protocol II (1999) http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html